

VIIPURIN SUOMALAISEN
KIRJALLISUUSSEURAN
TOIMITTEITA

21

Politiikan ja jännitteiden Viipuri 1880–1939

TOIM.
ANU KOSKIVIRTA JA ALEKSI MAINIO

Kannen kuva: Ote maalauksesta Leo Rajama, Viipurin torilla, 1937-1963.

Ateneumin taidemuseo. Kuva julkaistu perikunnan luvalla.

Kuva: Kansallisgalleria/Kristina Halkola.

Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 21

Politiikan ja jännitteiden Viipuri 1880–1939

Toimittaneet:

Anu Koskivirta (osan toimittaja)

Aleksi Mainio (osan toimittaja)

Pentti Paavolainen (sarjan päätoimittaja)

Sanna Supponen (sarjan toimitussihteeri ja kuvatoimittaja)

Taitto ja graafinen suunnittelu: Eemeli Nieminen

ISBN: 978-952-69280-2-9 (sid. 1. painos)

ISBN: 978-952-69280-3-6 (PDF 2. painos)

ISSN: 1236-4304 (sarja)

Julkaistu sähköisenä: 2020

Toinen korjattu painos.

Julkaisija: Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura ry, Helsinki

Toimituskunta

Osan toimittajat: Anu Koskivirta, dosentti & Aleksi Mainio, FT
Sarjan päätoimittaja: Pentti Paavolainen, dosentti
Toimitussihteeri ja kuvatoimitus: Sanna Supponen, FM, väitöskirjatutkija

Kirjoittajat

Mervi Kaarninen	dosentti, yliopistonlehtori, Tampereen yliopisto, ORCID: 0000-0003-1810-2913
Antti Kujala	dosentti, Helsingin yliopisto
Anu Koskivirta	dosentti, Helsingin yliopisto ja Itä-Suomen yliopisto; yliopistotutkija, Jyväskylän yliopisto, ORCID: 0000-0003-4473-2820
Aleksis Mainio	FT, yliopistotutkija, Helsingin yliopisto, ORCID: 0000-0001-9448-6360
Seppo Marttinen	asessori, ent. Hämeenlinnan vankilan johtaja
Olli Matikainen	dosentti, Jyväskylän yliopisto ja Itä-Suomen yliopisto, ORCID: 0000-0003-4360-2442
Sajjaleena Rantanen	MuT, FM, yliopistotutkija, Taideyliopisto
Aapo Roselius	dosentti, Oulun yliopisto
Vesa Vares	professori, Turun yliopisto
Johanna Wassholm	dosentti, projektitutkija, Åbo Akademi

Päätoimittajan kiitokset

Käsillä oleva *Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimite 21* vilisee poliittisesti ja yhteiskunnallisesti aktiivisia viipurilaisia ihmisiä, naisia ja miehiä kaikista yhteiskuntaluokista, ryhminä ja yksilöinä. Lukijalle välittyy kuva intohimoisista poliittisen toiminnan vuosista, elettiinhan niin sanottua venäläistämisaikaa, sisällissotaa ja itsenäisyyden levottomia alkuvuosia. Enimmät poliittiset johtajat ja avaintoimijat edustivat tuolloin vielä ylempiä yhteiskuntakerroksia, joiden elinpiirit koskettivat kasvavan suomenkielisen väestön maailmaa vain osittain ja satunnaisesti. Viipurin sosiaalinen kirjo muutti tilanteen nopeasti, kun kasvava työväestö 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä nousi poliittisen toiminnan uudeksi subjektiksi ja vaikutti 1900-luvun puoluekenttien kehitykseen.

Kansikuvaksi löytyi harvoin nähty Viipurin toria esittävä Leo Rajaman maalaus (1937), joka muistuttaa meitä siitä sakeasta elämästä – maaseudun ja kaupungin kohtaamisesta, torista mahdollisuuksien tilana – jonka dynamiikan on koettu määrittelevän viipurilaisuutta yleisemminkin.

Viipuri, kulttuurin kaupunki -sarja kattaa *VSKS:n Toimitteet 18–23*. Kuuden niteen laajuisena vuosina 2016–2021 ilmestyväksi suunniteltu kokonaisuus tähtää Viipurin kulttuurihistoriaa koskevan tutkimustilanteen päivittämiseen ja tuomiseen osaksi historian ja kult-

tuurien tutkimuksen ajankohtaisia keskusteluja. Näin on tehty Ruotsin aikaa ja Vanhan Suomen vuosisataa koskevilla *Toimitteissa 19 ja 20*.

Kulttuurihistoriallisesti vuodet 1840–1939 muodostavat vahvan jatkumon, jossa autonomian ajan institutionaalinen ja kulttuurinen kehitys pääsevät pääosin jatkumaan itsenäisyyden ajan alussa – valtiollisista ja poliittisista myllerryksistä huolimatta. Koska suomalaisuusliikkeen nousua ja muita vuosien 1840–1880 ilmiöitä käsiteltiin useissa *Toimitteen 18* artikkeleista, oli perusteltua keskittyä nyt vuosisatojen taitteeseen ja erottaa siitä omaksiteekseen käsillä oleva *Politiikan ja jännitteiden Viipuri*. Tässä käsiteltävät kuusi vuosikymmentä (n. 1880–1939) näyttäytyvät kasvavasti suomalaisena Viipurina, jossa Venäjän vaikutus näkyi siinä, miten kaupunki ja maakunta asemoituivat Suomen valtakunnan politiikassa.

Saman aikakauden kulttuuri- ja taideilmiöiden tutkimusartikkeleita on tilattu seuraavaan eli *Toimitteeseen 22*, joka ilmestyy vuonna 2020. – Suomen viipurilaisten jo kahdeksan vuosikymmenen mittaista diasporaa käsittelee *Toimite 23*, joka valmistuu vuonna 2021.

Kaikkia *Toimitteita* luonnehtii näkökulmien ja tematisointien moninaisuus sekä aiempaa historiankirjoitusta ja populaaritietoa uudelleen arvioiva analyysi, joka ottaa huomioon myös venäläiset näkökulmat ja niiden vastaavat kerrostumat.

Toimittajiksi tämänkertaiseen antologiaan on kutsuttu yliopistotutkijat Anu Koskivirta ja Aleksi Mainio, joille molemmille esitän tässä omasta puolestani ja seuran hallituksen puolesta lämpimät kiitokset. Toimitussihteeri, väitöskirjatutkija Sanna Supponen on luotettavalla ja huolellisella työpanoksellaan osallistunut tähän mennessä yhteensä kuuden toimitteen syntyyn niin käsikirjoituksen viimeistelijänä kuin kuvatoimittajana.

Terveyssyistä allekirjoittaneen työpanos on kuluneen vuoden aikana pääosin jouduttu korvaamaan muiden toimesta. Ilokseni professori (emeritus) Hannu Riikonen sekä dosentti Anu Koskivirta olivat valmiit lyhyellä varoitusajalla ottamaan jaetusti päätoimittajan vastuun tulevista *Toimitteista 22 ja 23*, joiden varsinaiset toimittajat, kirjoittajavalinnat ja sisältösuunnitelmat olivat vuoden 2018 päättyessä kuitenkin jo pitkällä. Kiitän heitä etukäteen ja toivotan onnea työn omalta osaltani keskeytyessä tähän osaan. Toimitteen 21 ensimmäinen painos on julkaistu ainoastaan painettuna. Käsillä oleva verkkoversio on teoksen toinen painos, johon on tehty joitakin korjauksia (päivitys 20.4.2020).

Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita -sarja on kunniakkaasti jatkanut vuonna 1976 aloitettua ”perustajaisien”, viipurilaistaustaisten professoreiden, ohjelmaa. Nykyään sarjassa julkaistaan vertaisarvioituja artikkeleita sekä katsauksia ja tietolaatikoita, jotka läpikäyvät toimituskunnan sisäisen toimitusprosessin. Sarja on Julkaisufoorumin tasoa 1. Yksi sarjan merkittävä periaate on avoimuus; sen kaikki aiemmat osat ovat digitoituja ja uudet osat julkaistaan puolen vuoden embargon jälkeen avoimena (PDF) verkossa.

Päättyessäni päätoimittajan tehtävät kiitän kaikkia *Toimitteisiin* kirjoittaneita tutkijoita, vertaisarviontiin osallistuneita kollegoja – sekä sarjan asiantuntevia lukijoita, joiden osoittama uskollisuus on aina inspiroinut toimitustyötä.

Helsingissä 1. elokuuta 2019

Pentti Paavolainen, päätoimittaja, VSKS:n esimies